

Колоїз Ж. В.

Криворізький державний педагогічний університет

**ІДІОСТИЛЬОВІ КОНЦЕПТЕМИ В ПОВІСТІ «ЧОРНЕ СОНЦЕ»
ВАСИЛЯ ШКЛЯРА**

У статті обґрунтовано наукове зацікавлення художнім текстом у проєкції концептуальної й мовної картини світу, інтерес до з'ясування смислового наповнення концептів – трансляторів як загальнолюдських цінностей і національних пріоритетів, так індивідуально-авторського світогляду, здатного вплинути на свідомість адресата, скорегувати його поведінку, діяльність, сприяти духовному збагаченню, моральному вдосконаленню, особистісному розвитку. Репрезентовано узагальнені підходи до трактування поняття «ідіостильовий концепт», зіставлено його науковій інтерпретації. Основний акцент зроблено на осмисленні ключових ідіостильових концептів, оприявлених у повісті «Чорне Сонце» Василя Шкляра. Увагу зосереджено не стільки на загальних стереотипах, які є типовими насамперед для національної спільноти, скільки на здобутках письменника як креативної мовної особистості, що продукує естетичні цінності, художнє світобачення, яке трансформує й доповнює людську свідомість. Запропоновано термінологічне словосполучення «ідіостильова концептема». Його використано для позначення вербалізованої одиниці свідомості письменника, його світобачення і світовідчуття, репрезентованої в художньому тексті, яка віддзеркалює індивідуально-авторське осмислення реалій зображуваної дійсності. На основі конкретних зразків простежено, як митець маркує «кванти» засвоєної інформації, сформовані на основі особистісного пізнання реалій довкілля. Схарактеризовано передовсім бібліоніми «Чорне Сонце» та «Дума про братів азовських», їх змістове наповнення й символічне значення, комунікативно-прагматичний ефект. Фрагменти художнього тексту розглянуто як модель авторської інтерпретації дійсності, об'єктивованої в концептах, навантажених індивідуальним смислом, зумовленим громадянською позицією, морально-етичними й духовними орієнтирами митця.

Ключові слова: художній текст, концептуальна і мовна картина світу, ідіостиль, концепт, ідіостильовий концепт, ідіостильова концептема.

Постановка проблеми. Упродовж останніх десятиліть значно активізувалися науково-дослідницькі пошуки в царині як концептуальної, так і мовної картини світу, зокрема у проєкції ролі людського чинника в їхньому створенні. Важливого значення в цьому плані набуває проблема індивідуально-авторського, насамперед художнього, мовомислення. Кожен доробок письменника як творчої особистості, майстра слова, який актуалізує духовні й продукує естетичні цінності, є відображенням не лише концептуальної й мовної картини світу, але й авторського світобачення й світовідчуття, що певною мірою доповнюють, конкретизують, трансформують знання, які стабілізувалися в культурній практиці. А відтак – зрозумілим є невпинний науковий потяг до пізнання особливостей художнього світу, створеного уявою митця за допомогою вербальних засобів, до з'ясування смислового наповнення основних складників досліджуваних художніх систем – концептів – трансляторів як загальнолюдських цін-

ностей і національних пріоритетів, так індивідуально-авторського світогляду, здатного вплинути на свідомість адресата, скорегувати його поведінку, діяльність, сприяти духовному збагаченню, моральному вдосконаленню, особистісному розвитку.

Вивчення явища концептуалізації, як і концептів загалом, має давні традиції й здійснюється в багатьох напрямках як зарубіжними, так і вітчизняними вченими (Н. Баландіна, Т. Вільчинська, К. Голобородько, О. Гоменюк, І. Дишлюк, О. Єфіменко, А. Загнітко, О. Задорожна, Т. Ключник, Т. Космеда, О. Маленко, П. Мацьків, А. Приходько, О. Селіванова, І. Серебрянська, М. Скаб, Д. Ужченко, Н. Юліч-Варпаховська (N. Julich-Warpakowski), Дж. Лакофф (G. Lakoff), Д. Люн (D. Leung), Ж. Літлмор (J. Littlemore) та ін.) [1; 9]. Попри це проблеми концептів, концептології, лінгвоконцептології навряд чи можна вважати остаточно розв'язаними, а наявні теоретичні відомості, усталені наукові положення – вичерпними,

недискусійними, усебічними. Особливо, коли йдеться про так звані художні, або ідіостильові, концепти. Адже, як відомо, індивідуальна мовотворчість посідає окремішне місце в концептуальній і мовній картині світу, а ідіостиль того чи того митця – яскраво-виразне свідчення еволюції мови у сфері її духовного ества й інтелектуального гарту. До того ж зображені реалії об'єктивної дійсності в художньому тексті, почасти переосмислені, суб'єктивовані, рефлексовані і т. ін., є результатом майстерного ословлення відчуттів, спроможним употужнити експресивно-емоційний вплив на читача. У цьому плані заслуговує на увагу мова повісті Василя Шкляра «Чорне Сонце», назва якої є сакральним знаком, асоційованим зі знищенням усього «ворожого, старого і хибного», зі споконвічним прагненням до оновлення й переродження, символом, що «знаменує силу і волю українських націоналістів як оборонного щита цілої української нації до самовідданої боротьби проти дикого і спрагло до крові московського ворога» [8]. Символічного звучання набуває не лише образ Чорного Сонця як такий, але й кольоратив *чорний* загалом, який отримує важливі індивідуально-авторські оцінні конотації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Повість «Чорне Сонце» – невеликий за обсягом, однак потужний за інформаційним навантаженням художній текст, уналежнений до сучасної мілітарної прози, що віддзеркалює події, пов'язані з російським збройним вторгненням і тимчасовою окупацією територій сходу України, репрезентує «нового героя», громадянина-патріота, наділеного неабиякою витримкою й силою волі, який не боїться відповідальності, відмовляється від традиційного «моя хата скраю» і не лише подумки вибудовує «стратегію розвитку країни», оприявнює потенційний склад майбутнього уряду, але й насправді демонструє «успішну тактику завтрашнього бою» [5, с. 61]. Тому й не дивно, що з моменту своєї появи вона викликала інтерес передовсім літературознавців, які зверталися до студіювання засадничих мотивів художнього тексту чи то принагідно [5], чи то в окремішніх розвідках [11; 12; 14; 16]. Однак повість, як і вся прозова творчість відомого українського письменника загалом, засвідчує не тільки високу мистецьку майстерність, а й мовне чуття, бездоганне, досконале, філігранне володіння словом, уміння віртуозно конгломерувати мовні засоби задля мовної характеристики персонажів, відтворення локального колориту описуваних подій, достовірності пейзажних описів і т. ін. А відтак, цілком

закономірно, що мовознавці не змогли залишатися осторонь і висловили власні критичні міркування про актуалізований художній текст із лінгвістичних позицій. Наразі йдеться здебільшого про випадковий, принагідний характер мовознавчих студій. До того ж у наявних працях зроблено загалом успішні спроби дослідити особливості використання, по-перше, паремійних одиниць у мовотворчості письменника загалом, зокрема й тексту «Чорне Сонце» [10]; по-друге, літературно-художніх антропонімів у створенні образів героїв у досліджуваній повісті [2]. Вочевидь, не викликає жодних заперечень те, що актуальним наразі залишається дослідження когнітивних підходів, скерованих на студіювання художнього тексту як засобу отримання, зберігання й трансформації знань про навколишню дійсність, з'ясування загального й індивідуального рівнів її концептуалізації. Спорудження вітчизняної ідіостильової концептології не буде викінченим без конструктивного елемента, який являтиме собою єдину парадигму лінгвоконцептуального простору Василя Шкляра, що передбачатиме його культурологічну ідентифікацію в «національному мистецькому ландшафті».

Постановка завдання. Мета дослідження – осмислення ідіостильових концептів, засвідчених у повісті «Чорне Сонце» Василя Шкляра, які віддзеркалюють його мовну картину світу, авторські світовідчуття і світобачення як креативної мовної особистості.

Виклад основного матеріалу. Ідіостиль того чи того письменника як представника національної спільноти викликає зацікавлення з позицій як літературознавчих, так і мовознавчих. Результати відповідних науково-дослідницьких пошуків оприлюднені у вигляді наукових праць різного гатунку (монографій, дисертацій, статей тощо). Так, скажімо, об'єктом прискіпливої уваги стала творчість (мовотворчість) таких відомих і маловідомих митців, як-от: М. Стельмаха [4], П. Загребельного [6], О. Олеся [7], В. Бойка [17] та інші. Свого часу з'явилася дисертаційна праця, щоправда, літературознавчого спрямування, у якій вперше комплексно досліджено історичні романи Василя Шкляра («Чорний Ворон» («Залишенець»), «Маруся»), зокрема з'ясовано особливості творчого моделювання історичного минулого, визначено доміанти художнього історизму романів крізь призму традицій та новаторства [13]. Ці та інші твори оприявнюють не лише загальні стереотипи, що є типовими для національного менталітету, але й здобутки письменника як мовної особистості, що продукує естетичні цінності,

є своєрідним художнім світобаченням, яке трансформує й доповнює людську свідомість.

Для пізнання особливостей світу, створеного уявою митця за допомогою слова, важливе значення має з'ясування смислового наповнення базових складників його художнього простору, де сконструйовано нову реальність відповідно до внутрішніх інтенцій автора. Ідеться передовсім про ідіостильові концепти, «зміст яких виражається мовними засобами в окремих текстах (у художній семантиці макротекстової площини)» і які «є не лише елементами концептуальної картини світу, але й одиницею аналізу індивідуально-авторської» [7, с. 49–50]. Терміносполучення «ідіостильовий концепт» одне із ряду, що ними послуговуються лінгвісти для позначення відповідного явища, яке подекуди іменують і як текстовий / літературний / художній і т. ін. концепт. Так, скажімо, Т. Врублевська, послуговуючись терміном «художній концепт», витлумачує його як «одиницю концептосфери письменника, яка виражає ідіостильове розуміння предмета концептуалізації і відображає соціально-історичні, культурні, етнографічні, інтелектуальні, мовні особливості суспільства» [4, с. 68]. Пор.: *ідіостильовий концепт* – «лігвоментальна категорія, що містить знання і досвід людини, смисли екстралінгвального, узуального, ідіолектного характеру й репрезентує концептуальну картину світу творчої особистості в авторському мовленні» [7, с. 51].

У межах лінгвістичних праць, автори яких скеровують вектор своїх наукових пошуків на концептологічний, когнітивний, прагматичний і т. ін. аспекти дослідження художнього дискурсу, з'являється й так звана емічна одиниця на кшталт *концептема* (пор.: *лексема, фразема, семема* тощо), яка отримує й відповідне потрактування: лексема-вербалізатор, що в результаті аксіологізації та семантичної трансформації конотативного елемента значення переходить із розряду мовних знаків до групи культурогенних символів [6, с. 304]. Беручи до уваги вербальний характер концептів, особливості їх об'єктивації, зокрема в художньому тексті, представлення у вигляді образів, що втілюють культурно-зумовлені уявлення мовців про довкілля й оприлюднені за допомогою різних мовних, передовсім лексичних, засобів, вважаємо термін «концептема» цілком прийнятним і таким, який може модифікувати і форму, і зміст, супроводжуючись тим чи тим атрибутивним поширювачем, наприклад, «ідіостильова концептема».

Ідіостильова концептема – це вербалізована одиниця свідомості письменника, його світобачення

і світовідчуття, репрезентована в художньому тексті (або художніх текстах), яка віддзеркалює індивідуально-авторське осмислення реалій зображеної дійсності. Будь-яка ідіостильова концептема маніфестує специфічну взаємодією плану змісту та плану вираження: структурно-смислова цілісність ґрунтована на єдності імпліцитного й експліцитного елементів, де перший – співвідносний з авторським задумом, а другий – підтверджує успішну реалізацію цього задуму. І як результат – складно організована система смислів, що відображають відповідну комунікативно-пізнавальну ситуацію, пов'язану з авторською інтенцією, світоглядом, позицією, ціннісними орієнтирами, критичною оцінкою і т. ін.

Повість «Чорне Сонце» як художній текст вирізняється знаково-семіотичною природою, специфікою використання мовних засобів, когнітивною й лінгвопрагматичною установкою, засвідчує єдність поверхової й глибинної структур. Адресант, стимулюючи до розмірковувань, використовує концептеми як знаряддя впливу на свідомість адресата, на корегування його поведінки відповідно до суспільних стереотипів, моральних норм, духовних цінностей тощо. «Квант» засвоєної інформації, сформований на основі особистісного пізнання реалій навколишнього світу, письменник маркує своєрідно, оригінально, по-своєму.

Заслуговує на увагу заголовкова назва художнього тексту, що, безумовно, має символічне значення, яке розуміють і пояснюють по-різному [12; 14]. До сакральних («який стосується релігійного культу; обрядовий, ритуальний; який дуже цінують, оберігають; священний, заповітний») уналежнею знак Чорного Сонця й сам автор, удаючись у зачині до своєрідної ретроспекції: *Наприкінці третього тисячоліття до Різдва Христового, коли Земля вступала у Сварогову ніч і насувалися зловісні часи, волхви-украї постановили відкрити для свого племені таємницю сакрального знаку Чорне Сонце. Саме цей магічний символ здатний був дати людям нове джерело енергії, аби вони вистояли в годину найтяжчих випробувань. Цей знак забезпечував тісний зв'язок із предками, а отже, давав особливу силу та витривалість. І горе було тому, хто не чув голосу прабатьків, голосу рідної крові. Чорне Сонце спаловало йому душу.* Вочевидь, що тільки частина концептуальної інформації отримує вербальну форму вираження, ословлення, інша частина представлена у психіці ментальними репрезентантами на кшталт образів, відтворених у свідомості, пам'яті або створених уявою. Вербалізація відповідного концепту ґрун-

тована на використанні мовних засобів, що мають чи то безпосередній, чи то опосередкований стосунок до його індивідуально-авторської інтерпретації: у першому разі це лінгвоодинаця, значення якої можна звести до ключової лексеми концепту; у другому – осмислення враховує й контекстуальне оточення, лексичну сполучуваність, культурний досвід, когнітивні вміння і т. ін.

Бібліонім «Чорне Сонце» є результатом лексико-семантичного способу словотворення, різновидом так званої умовної номінації, коли словосполучення (*Чорне Сонце*), яке стабілізувалося в мовленнєвому узусі, використовують для позначення іншої реальності об'єктивної дійсності. Лексикалізоване сполучення *Чорне Сонце* виникло внаслідок метафоричного переосмислення синтаксичного (атрибутивно-субстантивного) словосполучення *чорне сонце* на основі зовнішньої подібності та виконуваних функцій. Пор.: *сонце* – «центральне небесне світило сонячної системи, що має форму гігантської розжареної кулі, яка випромінює світло й тепло»; *чорний* – «огорнутий, оповитий темрявою», де *темрява* – «неосвітлений або погано освітлений простір», тобто *чорне сонце* – «сонце, оповите темрявою, пільмою, природне сяйво якого спотворюють зовнішні чинники». Відповідні вербалізатори використані й у межах повісті, напр.: *І стояло наді мною високо в зеніті сонце, я дивився на нього і зовсім не мружився, бо воно не пекло, не палило і вже не світило. Сонце було чорне. Воно увійшло у Сварогову ніч, увійшло в саму серцевину ночі Сварога*. Зауважимо: кольоратив *чорний* перебуває не в позиції атрибутивного поширювача, а в позиції компонента предиката: попри те, що сонце було «високо в зеніті» («найвища точка небесної сфери над головою спостерігача»), воно «не світило» (чи то пак, світило не так, як слід), оскільки «сонце було чорне», оповите темнотою, що зазвичай наступає з наближенням ночі – «частини доби від заходу до сходу сонця», а наразі – від вибухів, які «стрясали землю вже тут і там». Дистантне зіставлення образів *Чорного Сонця* і *чорного сонця* викликає в уяві адресата низку роздумів, емоційних переживань, асоціацій, впливає на свідомість. Відповідні образи конкретизують той чи той життєвий досвід, зорові, чуттєві та слухові враження, певною мірою узагальнюють, а подекуди і збагачують його. І що важливо – обидва ґрунтовані на первинному символічному образі сонця, яке є не лише джерелом світла, але й усіх земних благ, гараздів, добробуту, «всевидящим оком», маєстатом правосуддя тощо.

Згідно з християнськими традиціями, сонце кваліфікують як істинне світло в буквальному й переносному потрактуванні. Спільнота людей одного віросповідання, іменована церквою, у Біблії персоніфікується, оприявнюється в образі жінки, яка «оповита сонцем; під ногами її місяць і на голові її вінець з дванадцяти зірок» [Одкровення 12: 1]. Затемнене ж сонце означає гнів Божий, нещастя, напасть, скорботу, страждання [Матвія 27: 45].

За міфологічними уявленнями, сонце – «велике коло, або колесо» – є найвеличнішим творінням бога Сварога (**svara*, **svarǵ* – «той, що сварить, карає»; **sūvarogǵ* – «вогонь»), над яким він довго трудився, аби здолати непроникний морок хаосу й пільми. Як відомо, геометричній формі кола споконвіків надавали магічного значення: це символ єдності, цілісності, безкінечності, завершеності, захист від зовнішньої стихії і т. ін. [3, с. 236]. Коло Свароже знаменує зодіакальний сонячний рік: за прадавніми віруваннями, Сварог – бог небесного вогню – проживав у зоряному царстві дванадцяти сузір'їв, через які пролягає річний шлях видимого руху Сонця.

Окрім того, одним із, так би мовити, опікунів божественного кола вважають Коляду, бога, який розпочинає коло Свароже, тобто новий господарський рік. Примітним є те, що символ бога Коляди (Колядник) має зображення подібне до дизайну сонячного кола [15]. Вважають, що відповідна графіка символізує перемогу світла над темрявою, світлого дня над ніччю і її варто використовувати як чоловічий оберіг, що додає сили в битві з лютим ворогом. Звідси, відповідно, усі, хто втаємничений у «заповіті наших предків-укрів», бачать «у формі і рунах кулі» не що інше, як Чорне Сонце, «сонце, яке не спалило нам душі, а, пов'язавши променем-пуповиною з предками» живило, живить і живитиме нас «вірою, силою і любов'ю», додавало, додає і додаватиме нам снаги у боротьбі за волю, незалежність, «ідею нації» (латинська, власне, старорукійська літера N, яку посередині перетинає впоперек літера I), а відтак, звісно, сприймають його без жодного натяку на ворожі ідеології.

Варто зауважити, що вербалізація концепту *чорний* відбувається й поза межами лексичного словосполучення *Чорне Сонце*. Напр.: *Тоді ходило багато чуток про чорних чоловічків, котрі невідь-звідкіля з'явилися на Донбасі. Чорне завжди більш загадкове і небезпечне, ніж зелене чи синє, – чорні запорожці, чорні прапори, чорні клубуки...* Ідіотильова концептема *чорні чоловічки* засвідчує аналогію з узуалізованим результатом на кшталт *зелені чоловічки* – «російські військові без розпізнавальних знаків на одязі, які у складі спеціальних підроз-

ділів проводили таємні операції щодо захоплення українських територій у 2014 році». Пор.: *чорні чоловічки* – «українські військові, які, не маючи військового обмундирування, зодяглися в дешеві чорні роби цивільних охоронців без будь-яких розпізнавальних знаків». У такому разі спостерігаємо явище лексичної метафоризації, з'являються нові контексти сполучуваності перенесеної назви, що відповідають новим семам відповідних лексико-семантичних варіантів багатозначного слова. За таким зразком спродуковані й інші лексичні словосполучення на зразок *чорні запорожці* («військове формування кавалерії армії УНР (1918–1920 рр.), представники якого мали чорну уніформу, чорні козацькі шапки з матерчатими шликами; чорношличники») та *чорні клобуки* («об'єднання кочових тюркських племен, що допомагали боронити Київську Русь від половців»).

Задля досягнення комунікативно-прагматичного ефекту Василь Шкляр використовує звичні засоби в незвичному (деавтоматизованому) контекстному оточенні, виводить систему мовних засобів із «рівноваги», аби сітка відношень напружилася в певному напрямку і в такий спосіб внутрішньо організувалася. Ця внутрішня організація залежить від домінанти, ключової ідеї, «пункту», на якому зроблено основний акцент. Порушення відповідної «рівноваги» відбувається по-різному, із використанням різних мовностилістичних прийомів, із-поміж яких вирізняється подвійна актуалізація, характерна, скажімо, для бібліонімної назви – «Дума про братів азовських».

З одного боку, письменник апелює до колективного досвіду, актуалізує національно значущі зразки лінгвокультурного надбання, закріплені в мовно-емоційній пам'яті етноспільноти: «Дума про братів азовських» – українська дума про втечу трьох братів з турецької неволі із міста Азова, про малодушність і козацьку честь. З іншого, – репрезентує паралельний мистецький світ, естетичний «надсвіт», де в оригінальний спосіб концептуалізує реалії об'єктивної дійсності, маркує їх за допомогою відповідних вербальних засобів: «Дума про братів азовських» – це повість не лише про російсько-українську війну, документально фіксовану бійцями добровольчого батальйону «Азов», але й про військову честь, людську гідність, справедливість, побратимство, любов до своєї батьківщини, відданість своєму народові, готовність заради них на жертву й подвиги. «Брати азовські», або побратими з добровольчого батальйону «Азов», по-різному виявляли свою українськість, свій патріотизм: хтось учинком, хтось словом; у когось на всю спину красувався «козарлюга з двома схрещеними шаблоками», у когось на передпліччі –

«Святослав Хоробрий у кольчuzі й шоломі»; дехто наколював собі «тризуби та знак Чорного Сонця, який можна побачити на емблемі «Азову»: *Бували в бувальцях та ідейно підковані патріоти набивають собі на ліктях павутину, яка означає не лише їхню особливу небезпечність, але й фантастичну відданість своїм ідеалам та принципам.* Павутина своїм виглядом нагадує знак Чорного Сонця, але тільки нагадує, оскільки крайній є набагато глибшим, і задля того, аби «заволодіти» ним, зробити його частиною своєї тілесності, варто наблизитися до певного духовного щабля, звільнитися від фальші, бо «Чорне Сонце не прощає легкодумства й нещирості».

На превеликий жаль, обмежений обсяг статті унеможливує вичерпний розгляд і цих, і інших ідіостильвих концептем. До того ж концептуальні лінгвоодиниці можна розглядати і в координатах теорії прецедентності, крізь призму прецедентних феноменів, які наявні в національній когнітивній базі і які мають важливе значення для відображення специфіки національного менталітету й репрезентації мовної картини світу. Однак це вже тема для подальших наукових пошуків.

Висновки. Ідіостильові концептеми, засвідчені в повісті «Чорне Сонце», є лише окремими фрагментами в художньо-мистецькій мозаїці, які ще доведеться скласти в єдиний концептуальний пазл, аби репрезентувати лінгвоментальний світ того, кого називають «літературним велетнем», «батьком українського бестселера», маніфестувати його індивідуально-авторське мовно-естетичне потрактування буття. Послугуючись універсальними способами й засобами створення відповідної мовної картини світу, Василь Шкляр наповнює її глибоким філософським змістом, використовує словесно-образний матеріал, який віддзеркалює як культурний досвід, відбиває специфіку національного світогляду, так і власне світобачення й світовідчуття, транслює «етнокадри», систему образних і символічних смислів, пов'язаних із давніми віруваннями, традиціями, історичними фактами і т. ін.

Аналізовані фрагменти художнього тексту є моделлю авторської інтерпретації дійсності, об'єктивованої в концептах, навантажених індивідуальним смислом, зумовленим громадянською позицією, морально-духовними орієнтирами митця. Вербалізовані реалії російсько-української війни на Донбасі, пов'язані з бійцями добровольчого батальйону «Азов», актуалізують загальнолюдські цінності, що є засадничими для захисту національних інтересів і від усвідомлення яких залежить спроможність / неспроможність нації захистити територіальну цілісність держави, відстояти свою незалежність.

Список літератури:

1. Белінська В. Є. Концетосфера ПРИРОДА в поетичному словнику П. Перебийноса та А. Кичинського : дис. ... д-ра філософії. Харків, 2021. 234 с.
2. Вегеш А. Роль літературно-художніх антропонімів у створенні образів героїв повісті Василя Шкляра «Чорне сонце». *Українська літературно-художня ономастика* : зб. статей. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2023. С. 178–185.
3. Войтович В. М. Українська міфологія. Київ : Либідь, 2002. 662 с.
4. Врублевська Т. В. Концепт «Поділля» у мові творів М. Стельмаха : дис. ... канд. філол. н. Вінниця, 2018. 234 с.
5. Герасименко Н. Новий герой сучасної воєнної прози (на матеріалі книжок про Майдан та війну на Донбасі). *Слово і час*. 2020. № 2 (710). С. 55–67.
6. Голікова Н. С. Художній дискурс П. А. Загребельного : лінгвокогнітивний і прагматичний аспекти : дис. ... д-ра філол. н. Дніпро, 2019. 530 с.
7. Голобородько К. Ю. Ідіостиль Олександра Олеся: лінгвокогнітивна інтерпретація : монографія. Харків : ХІФТ, 2010. 527 с.
8. Коваленко Л. Чорне Сонце. *Народний оглядач*. 2015. URL : <http://www.ar25.org/article/chorne-sonce.html>
9. Ключник Т. О. Концепт РОЗУМ в антропоцентричних кодах української лінгвокультури : дис. ... доктора філософії. Київ, 2023. 220 с.
10. Митько Н. Особливості вживання паремій у творах В. Шкляра. *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. 2019. Вип. 29. С. 27–33.
11. Новак С. Аксиологічний потенціал роману «Чорне Сонце» Василя Шкляра. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 40. Т. 2. С. 131–137.
12. Поліщук Є. С. Символіка повісті «Чорне сонце» Василя Шкляра. *Вісник Запорізького національного університету*. 2017. № 2. С. 39–44.
13. Пономаренко В. В. Поетика та проблематика романів «Чорний Ворон» («Залишенець») та «Маруся» Василя Шкляра : дис. ... канд. філол. н. Київ, 2019. 199 с.
14. Сазонова О., Янкова Н. Від самознищення до порятунку (екологія духу у творі В. Шкляра «Чорне сонце»). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія*. 2016. Вип. 2 (36). С. 227–231.
15. Слов'янські символи-обереги. URL : https://barvinok.ucoz.net/publ/simvoli_ta_znaki/slov39janski_simvoli_oberegi/9-1-0-66
16. Солодка Л. «Поїзд точно за розкладом» Г. Белля та «Чорне сонце» В. Шкляра: воєнна семантика крізь призму порівняльного аналізу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 56. Т. 3. С. 109–116.
17. Черненко О. І. Концептополе ДУХОВНІ ЦІННОСТІ в ідіостилі Віктора Бойка : дис. ... д-ра філософії. Харків, 2021. 272 с.
18. Шкляр В. М. Чорне сонце. Київ : КК «Клуб Сімейного Дозвілля», 2018. 304 с. URL : https://chtyvo.org.ua/authors/Shkliar_Vasyl/Chorne_sontse/

Koloiz Zh. V. IDIOSTYLE CONCEPTEMES IN THE STORY “BLACK SUN” BY VASYL SHKLYAR

The article substantiates the scientific interest in the artistic text through the prism of the conceptual and linguistic picture of the world, the interest in finding out the semantic content of concepts that are translators of both universal human values and national priorities, as well as the worldview of the author. Such a worldview is capable of influencing the consciousness of the addressee, correcting his behavior and activity, contributing to spiritual enrichment, moral improvement, and personal development. Generalized approaches to the interpretation of the concept of “idiostyle concept” are presented, and its scientific interpretations are compared. Emphasis is placed on understanding the key idiosyncratic concepts present in the story “Black Sun” by Vasyl Shklyar. Attention is focused on general stereotypes that are typical, first of all, for the national community, as well as on the achievements of the writer as a creative linguistic personality that creates aesthetic values, an artistic worldview that transforms and complements human consciousness. The terminological phrase “idiostyle concepteme” is proposed. It is used to denote the verbalized unit of the writer's consciousness presented in the artistic text, which reflects the individual author's understanding of the realities of the depicted reality. On the basis of specific samples, it can be traced how the artist marks the “quanta” of learned information, formed on the basis of personal knowledge of the realities of the environment. First of all, the biblionyms “Black Sun” and “Thought about the Azov brothers” are analyzed, their content and symbolic meaning, communicative and pragmatic effect. First of all, they are characterized by the biblionyms “Black Sun” and “Thought about the Azov brothers”, their content and symbolic meaning, communicative and pragmatic effect. Fragments of the artistic text are considered as a model of the author's interpretation of reality, objectified in concepts that have an individual semantic load and testify to the civic position, moral, ethical and spiritual orientations of the artist.

Key words: artistic text, conceptual and linguistic picture of the world, idiostyle, concept, idiostyle concept, idiostyle concepteme.